
En anelse bak øret

TIDLIGERE I TIDSSKRIFTET

ÅSLAUG FLO

aaslaug.flo@tidsskriftet.no

Fredrik Louis Abel (1865–1941) var spesialist i øyesykdommer, men hadde mange interesser og skrev en rekke artikler, både politiske og populærmedisinske. Under gjengis bruddstykker av hans artikkel i Tidsskriftet nr. 19/1929 om duftenes funksjon og bruken av parfyme opp gjennom tidene, spekket med litterære referanser og råd om valg av duft. Han var gift tre ganger. Temaet er aktuelt – allergikerne har i disse dager en aksjon mot overdreven parfymering (Tidsskr Nor Lægeforen 1929; 49: 917–24).

Erotikk og parfyme.

(Luktesansens forhold til seksualdriften.)

Av **Fr. Abel.**

I

Den sans vi her skal beskjeftige oss med, er luktesansens betydning for den seksuelle drift. Det er nemlig en kjensgjerning, at der består en dyptgripende biologisk forbindelse mellom luktesansen og seksualdriften særlig hos dyrene, der som regel har en langt mere utviklet luktesans enn menneskene; men også hos disse er forbindelsen tydelig og påviselig, selv om ikke alle er kommet til full bevissthet om det. (...)

Allerede H i p p o k r a t e s, oldtidens navnkunnige læge, la merke til, at denne lukt (odeur humaine) i pubertetsalderen antok en særlig karakter og at den er noget forskjellig i de forskjellige levealdre. Det er forresten en kjent sak, at mannen og kvinnen har hver sin forskjellige odeur. Den duft eller den lukt, som særlig virker stimulerende på seksualdriften (odeur d'amour), er den såkalte k a p r y l d u f t (navnet kommer av kaprylsyren, som inneholdes i den menneskelige sved). (...)

III

Fra historien har man flere eksempler på at kapryllukten virker som ovenfor nevnt. Det kanskje mest kjente refererer sig til Henrik III av Frankrike. Som gjest under bryllupet mellom kongen av Navarra og Margarethe av Valois tørket han tilfeldigvis sitt ansikt med Marie av Kleve's svettedryppende linnet. Han optendtes straks av en lidenskapelig kjærlighet til henne, som han tross hun var prinsens av Conde's brud ikke kunde motstå. Det er en kjent sak hvilke ulykker dette bragte over Marie av Kleve. (...)

Av virkelig forfattere, som har omtalt dette forhold, vil jeg først og fremst nevne Goethe, denne geniale ånd om hvem det så ofte har vært sagt, at intet menneskelig var ham fremmed. I sitt hovedverk *F a u s t* kommer han flere steder med hentydning til den berusende virkning, kvinnens utdunstninger øver på mannen og omvendt. I første akt av *F a u s t* sier således Mephisto til Faust i scenen hvor åndene drar forbi:

«Die schönen Bilde die sie bringen

Sind nicht ein leeres Zauberspiel.

Auch dein *G e r u c h* wird sich ergötzen

Dann wirst Du deine Gaumen letzen

Und dann entzückt sich dein Gefühl.»

IV

I primitive tider og hos folkeslag på et lavt kulturtrin spiller de naturlige duftstoffer, kapryllukten, en større rolle end hos mer kultiverte folkeslag. Med stigende kultur blev de naturlige duftstoffer mer og mer erstattet med kunstige luktestoffer, *p a r f y m e n e*. Velluktende stoffer blev forresten allerede anvendt i de eldste tider, man æret levende og døde ved å salve dem med velluktende oljer. Det omtales flere steder i bibelen. I Lukas' 7 kap. fortelles således om synderinnen, som hentet en alabasterkrukke med salve hvormed hun salvet Jesu føtter.

I det gamle Grekenland var kunstige parfymmer meget anvendt, i Athen hadde man en særskilt parfyme for hver del av legemet. I det gamle romerrike var også bruken av parfymmer sterkt utbredt. Men med det romerske rike's forfall forsvant bruken av parfymmer litt etter litt. Det hang til dels sammen med den askesemoral, som kristendommens utbredelse førte med sig. (...)

VII

Man kan vel si at kvinnen i det hele tatt gjør mer bruk av parfymmer og kunstige luktemidler enn mennene. Demimondens damer elsker de sterkt virkende luktemidler som moskus, zibeth, ambra og patsjuli for lettere å påkalle mannens oppmerksomhet og vekke hans lyster. Damene av den store verden, av det gode selskap, bruker selvfølgelig parfymene på en langt mere diskret, men derfor ikke mindre virkningsfull måte. Skal en dame velge sig sine parfymmer, krever det som oftest et meget inngående studium. Disse må rette sig efter vedkommendes utseende og temperament, de må ikke alene harmonere innbyrdes, men også med vedkommende dames naturlige odeur. (...)

Som man vil se, er det ingen lett sak å parfymere sig på den rette måte. Det er en ren kunst, det krever et inngående studium og det er også meget kostbart. Vel å merke når parfymen skal være som «et pust av personligheten og fullstendiggjøre den». Det bør nemlig være målet for all parfymering.

Læren om den rasjonelle seksuelle parfymering er forresten ennu kun i sin vorden. Skal den løses på en tilfredsstillende måte, kan det kun skje ved intimt samarbeide mellom seksualfysiologen og parfymefabrikanten.

Publisert: 28. november 2017. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.17.0921

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.